

TAMPEREEN YLIOPISTO
Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos

Graduopas

Sisältö

I Pro gradu -tutkielman luonne ja tavoitteet	1
II Pro gradu -tutkielman suhde muihin syventävien opintoihin	2
III Ohjausprosessi ja ohjauksen vastuut	4
IV Graduprosessin ohjeellinen etenemiskaavio	5
V Pro gradu -tutkielman tarkastusprosessi ja tutkielman arvosanan muotoutuminen	8
Liite 1 Graduarviointilomake	10
Liite 2. Pro gradu -tutkielman arviointiperusteet.....	12
Linkkejä	16

Laatinut: Sanna Talja
31.8. 2009

I Pro gradu -tutkielman luonne ja tavoitteet

Pro gradu -tutkielma on maisterin tutkintoon sisältyvä opinnäytetyö, jonka laatiminen on ohjattua työskentelyä. Pro gradu -tutkielman laatinut opiskelija osaa

- suunnitella, toteuttaa ja arvioida tieteellisiä tutkimuksia ja selvityksiä,
- seurata oman alansa kehitystä ja hyödyntää työssään tutkimustietoa,
- asettaa ja ratkaista rajattuja tutkimusongelmia,
- raportoida tutkimustuloksia.

Pro gradu -tutkielman tulee täyttää seuraavat kriteerit:

- tutkielma osoittaa opiskelijan perehtyneen tutkielman aihepiiriin liittyvään aiempaan tutkimukseen (tutkielma sisältää kirjallisuuskatsauksen)
- tutkielma osoittaa opiskelijan perehtyneen työssä sovellettavaan tutkimusmenetelmään
- työssä sovelletaan valittua tutkimusmenetelmää tutkimuskysymykseen vastaamiseen eli tutkimusaineiston keräämiseen sekä tulosten analyysiin ja raportointiin,
- työ osoittaa tekijällä olevan valmiudet tieteelliseen ilmaisuun. Viimeksimainittu tarkoittaa tieteellisen kielenkäytön konventioiden huomiointia sekä lähdemerkintöjen ja -viittausten asianmukaisuutta.

Pro gradu -tutkielman tavoitteena ei ole tuottaa uutta tieteellistä tietoa, muodostaa merkittäviä uusia hypoteeseja tai kehittää uusia teorioita. Toki parhaat gradut saattavat yltää näihin tavoitteisiin, mutta pro gradu -tutkielma on ennen muuta opinnäyte. Liian kunnianhimoiset suunnitelmat voivat hankaloittaa ja hidastaa gradun kirjoittamista, ja ne olisi maltettava rajata mahdollisiin jatko-opintoihin tai varsinaisiin julkaisuihin. Pro gradu -tutkielma voi kuitenkin osaltaan auttaa jäsentämään jotakin aihepiiriä, tuoda tutkimuksen piiriin uuden ilmiön tai aiheen, tuottaa täsmäntävää lisätietoa tutkitusta aiheesta tai vähentää jotakin asiaa koskevien harhakuvien määrää.

Parhaatkaan tutkimukset eivät voi tarkastella tai valaista kuin yhtä pientä rajattua osaa keskeisistä tieteellisistä tai ammatillisista ongelmakokonaisuuksista. Gradun aiheenvalinnassa kannattaakin varoa sellaisia ammatillisia ongelmia ja tarpeita, joita on vaikeaa käntää konkreettiseksi tutkimuskohteiksi ja selvittää nojautuen olemassaolevaan tutkimuskirjallisuuteen. Ennen aiheen valintaa on tärkeää harkita yhdessä ohjaajan kanssa sitä, miten helposti aihe on tutkittavissa ja nivoutuuko se luontevasti tieteenalan aiempaan tutkimukseen. Jos aiheesta ei ole juuri lainkaan tutkimuskirjallisuutta tai lähdeaineistoa, opinnäytteen laatiminen muodostuu liian hankalaksi.

Pro gradu -tutkielman ohjepituus on n. 60-80 sivua kakkosrivivälillä (15 000 - 20 000 sanaa). Pituus riippuu kuitenkin myös tutkimusongelman ja aihepiirin luonteesta. 40 sivuakin saattaa olla aivan riittävä sivumäärä. Gradun tyypillinen rakenne on seuraava:

- johdanto: tutkielman tavoite, aiheen perustelut ja tutkimuksen kohteen ja kysymyksenasettelun alustava kuvaus (tyypillinen pituus n. 2-3 s.)
- teoreettinen viitekehys: keskeisten käsitteiden määrittely ja tutkimuksen näkökulman eli taustateorian tai teorioiden esittely. Teorialla tarkoitetaan näkökulmaa, josta aihetta

tarkastellaan. Teorialuvussa esitellään tyypillisesti alueen keskeiset tai klassiset teoriat ja tarkastellaan niiden myöhempää kehittelyä (tyypillinen pituus n. 10 s.)

- kirjallisuuskatsaus: aiheeseen liittyvät aiemmat tutkimukset (tutkimusten konteksti, otos, menetelmät ja keskeiset tulokset) (~10-15 s.)
- tutkimusmenetelmät: menetelmävalinnan perustelut, aineiston hankinnassa käytetyt menetelmät ja menettelyt, aineiston analyysissä käytetyt menetelmät ja menettelyt (~10 s.)
- tulosluku: aineistosta tehtyjen havaintojen esittäminen ja raportointi sekä niiden havainnollistaminen ja tiivistäminen esimerkiksi taulukoin ja kuvioin. (~15-30 s.)
- tulosten koonta, johtopäätökset ja arviointi. Tässä luvussa saavutettuja tuloksia vertaillaan aiempiin tutkimustuloksiin (jotka on kerrottu kirjallisuuskatsauksessa), nostetaan esiin keskeiset uudet tai muita tuloksia vahvistavat havainnot, mainitaan tutkimuksen rajoitukset ja ehdotetaan miten aiheen tutkimusta voitaisiin jatkaa. (~7-10 s.)

Eri osioiden pituudet ja järjestys vaihtelevat luonnollisesti aiheen mukaan. Sivumäärät eivät ole ohjeellisia vaan havainnollistavat sitä, millaisista erillisistä palasista pro gradu -tutkielma rakentuu. Lisäksi graduun liitetään yhden sivun mittainen tiivistelmä.

Tutkielma voidaan laatia yksin tai opiskelijoiden parityönä. Silloin kun tutkielma tehdään parityönä, se arvioidaan yhtenä kokonaisuutena, josta annetaan sama mainesana kummallekin opiskelijalle. Parityönä laadittuun tutkielmaan tulee liittää selvitys siitä, millainen opinnäytteen tekijöiden työnjako on ollut, ellei asia ilmene tutkielmasta.

Pro gradu -tutkielma voi olla myös artikkelimuotoinen. Artikkelitutkielmaan tulee sisältyä vähintään kaksi samaa asiakokonaisuutta käsittelevää tieteellistä artikkelia. Näistä toisen tulee olla virallisesti julkaistavaksi hyväksytty, toinen saa olla julkaistavaksi tarjottu. Lisäksi kirjoittajan tulee laatia artikkeleista yhteenveto. Tutkielman laatijan tulee olla artikkelien 1. kirjoittaja. Jos artikkeleista osa tai kaikki ovat yhteisjulkaisuja, tutkielmaan tulee liittää kaikkien yhteisjulkaisujen kirjoittajien allekirjoittama selvitys siitä, mikä opinnäytetyön tekijän osuus yhteisartikkeleissa on ollut. Artikkelimuotoisen pro gradu -tutkielman tulee osoittaa, että tekijä hallitsee tutkimusprosessin.

Pro gradu -tutkielmat ovat pääsääntöisesti julkisia. Perustellusta syystä tutkielma voidaan kuitenkin julistaa salaiseksi määräajaksi.

II Pro gradu -tutkielman suhde muihin syventävien opintoihin

Graduun liittyvät esseesuoritukset

Informaatiotutkimuksessa on siirrytty ns. ongelmalähtöiseen graduprojektiin. Tämä tarkoittaa sitä, että syventävien opinnot käynnistyvät tutkielmaseminaarilla ja syventävien opinnot pyritään nivomaan graduprojektin ympärille ja sitä tukeviksi. Opiskelija perehtyy opinto-ohjelmaan kirjattujen syventävien opintojaksojen puitteissa valitsemaansa tutkimusalueeseen ja sen keskeiseen kirjallisuuteen. Luonnollisesti opiskelijat suorittavat myös sellaisia syventävien opintojen kursseja, jotka eivät ole välttämättä ole sidoksissa graduun vaan tukevat ammatillisen asiantuntemuksen muodostamista. Ongelmalähtöisen opiskelun ideana on, että kirjallisuus, johon perehdytään syventävien opintojaksojen puitteissa, valitaan yhdessä ohjaajan kanssa

mahdollisimman läheltä oman tutkielman kysymyksenasettelua. Tarkoituksena on tällä tavoin pilkkoa gradun kirjoittamista pienempiin osasuorituksiin. Opinto-ohjelman kursseista, joiden puitteissa suoritetaan graduaiheen kirjallisuutta, sovitaan gradun ohjaajan kanssa. Gradun pilkkomisesta opintojaksojen puitteissa kirjoitettaviin osasiin, osasuorituksista sekä niiden kirjallisuudesta, sovitaan graduohjaajan kanssa. Osasuoritukset kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (maisteriHOPS).

Ongelmalähtöisen graduprojektin ja kumuloituvan opintopolun taustafilosofiana on tutkiva oppiminen (lisätietoja, esim.

http://www.mlab.uiah.fi/polut/Yhteisollinen/teoria_tutkiva_oppiminen.html; Hakkarainen, K. Lonka, K & Lipponen, L., 2004, Tutkiva oppiminen: Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä).

Ongelmalähtöinen opiskelu toteutuu parhaiten kirjoittamalla esseitä siitä kirjallisuudesta ja niistä tutkimusartikkeleista, joihin perehtyminen on gradun kirjoittamisen ja aihepiirin kannalta välttämätöntä. Yhdessä tutkielman ohjaajan tai aihealueen vastuopettajan kanssa valitaan esseesuorituksiin kirjallisuutta, joka liittyy osuvasti ja läheisesti gradun aihepiiriin. Myös opintojakson vastuopettajalta kannattaa kysyä vinkkejä aihepiirin suhteen ajankohtaisesti ja osuvasta kirjallisuudesta, vaikka hän ei olisikaan gradun ohjaaja.

Esseesuorituksen lähtökohtana voi olla esimerkiksi gradussa hyödynnettävä teoreettinen viitekehys. Toimivaksi osoittautunut käytäntö on myös pilkkoa gradun kirjallisuuskatsauksen eri alaluvut esseesuorituksiksi.

Esimerkiksi: Gradun aiheena on "Kunnan X kirjaston käyttö- ja käyttäjätutkimus".

Kirjallisuuskatsauksen alaluvuiksi tulevat "kirjastopalvelujen evaluointi" sekä "kirjaston käyttö ja -käyttäjätutkimus". Opiskelija voi kirjoittaa yhden esseen kirjastopalvelujen evaluoinnista (kirjastopalvelujen evaluoinnin tavoitteet yleisesti, evaluoinnin eri lähestymistavat, valitun evaluoinnin lähestymistavan esittely ja erittely). Toisen esseen voi kirjoittaa käyttö- ja käyttäjätutkimuksesta (lähestymistavat ja tarkastelun kohteet, kirjastonkäytön ja -käyttäjän käsitteiden määrittely ja rajaaminen, oman tutkimuksen kannalta relevantimpien aiempien empiiristen käyttö- ja käyttäjätutkimusten ja niiden tulosten esittely).

Syventävien opintoja voi suorittaa myös gradun aihepiirin ulkopuolelta esimerkiksi oman asiantuntemuksen laajentamiseksi tai osaamisen kehittämiseksi. Oppimisen kannalta on tärkeää on, että gradun aihepiiri tarjoaa kiintopisteen, jonka ympärille rakennetaan vähitellen syvenevä tieteenalan tai sen jonkin osa-alueen hallinta. Ongelmalähtöisyys tarjoaa paremmat lähtökohdat omakohtaiselle oppimiselle ja osaamisen kehittämislle kuin valmiiden kirjapakettien suorittaminen. Opintojaksojen suorittaminen tutkimuskirjallisuutta kirjoittaen prosessoimalla eli esseesuorituksina on suositeltavampaa kuin kirjatenttien suorittaminen. Yhden osa-alueen syvempi hallinta tarjoaa tietopohjan, johon on helpompi myöhemmin liittää uutta tietoa. Graduprojektin ongelmanasettelu puolestaan tarjoaa omakohtaisen näkökulman, josta käsin lukea ja lähestyä tutkimuskirjallisuutta.

Graduun liittyvät muut suoritukset, joista saa opintopisteitä

Graduprosessin aikana kannattaa osallistua tutkimusalueeseen liittyviin erilaisiin tutkimusseminaareihin, vierailuluentoihin ja tutkimusryhmäkokoontumisiin. Osallistumiset merkitään opintopassiin ja ne oikeuttavat opintopisteisiin. Tilaisuudet auttavat hahmottamaan olemassaolevia näkökulmia aiheeseen, refleктоimaan tutkielman aihepiiriä sekä hahmottamaan oman oppimisen etenemistä. Tieteellisiin tilaisuuksiin valitulta aihealueelta kannattaa osallistua ennakkoluulottomasti myös yli tieteenalarajojen. Myös muiden kuin oman laitosten tilaisuuksiin osallistumisesta ja esitelmien seuraamisesta saa merkintöjä opintopassiin, kunhan ne liittyvät oman tutkimuksen aihepiiriin.

Opintopisteitä saa myös tutkimuksensa tulosten esittelystä esimerkiksi yhteistyöorganisaatiolle. Esitys saa mieluiten olla suullinen powerpoint -esitys. Myös tiivistetty raportti tuloksista yhteistyökumppaneille oikeuttaa opintopisteisiin. Julkaistu kirjoitus tai artikkeli tuloksista organisaation tai muulla foorumilla (esimerkiksi ammattilehti) tuottaa jo enemmän opintopisteitä.

Tulosten suullinen esittäminen yleisölle on suositeltavinta, koska tutkimusprosessi jää jossain määrin keskeneräiseksi, jos tulosten pohjalta ei pääse käymään dialogia. Tulosten esittäminen muille antaa mahdollisuuden pohtia tulosten merkitystä käytännön kannalta ja auttaa kiteyttämään tutkimuksen keskeisen annin. Tärkeintä on, että suullisessa esityksessä graduprosessissa kertynyt aihealueen asiantuntemus ja osaaminen konkretisoituu myös itselle.

III Ohjausprosessi ja ohjauksen vastuut

Ohjaajana saa toimia henkilö, joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon tai sitä korkeamman tutkinnon.

Opiskelija:

- vastaa tutkielman toteuttamisesta,
- laatii toteuttamiselle aikataulun keskustellen siitä ohjaajan kanssa,
- on sovitusti ja säännöllisesti yhteydessä ohjaajaan ja raportoi tutkielman edistymisestä,
- lähettää hyvissä ajoin ennen kasvokkai-ohjausta tekstiä ohjaajalle luettavaksi,
- keskustelee ohjaajan kanssa tutkielmalle asettamista henkilökohtaisista tavoitteista,
- refleктоi gradun valmistuttua ohjaajan tuella gradutyöskentelyä ja omaa oppimistaan, sekä antaa ohjauskäytäntöjen kehittämistä tukevaa palautetta (palautelomake).

Aikataulun huolellinen laadinta ja siitä kiinni pitäminen on keskeistä. Graduhankkeen edetessä sekä aikataulua että tavoitteita voidaan täsmentää. On tärkeää muistaa, että gradu ei ole älykkyyden mittari ja että työelämässä arvostetaan usein arvosanaa enemmän hankkeen läpiviemistä sekä muita kyvykkyyksiä.

Ohjaaja

- osallistuu tutkielman eri osioiden aikataulujen laadintaan,
- neuvoo ja opastaa työskentelyn eri vaiheissa,
- antaa oikea-aikaista ja selkeää palautetta,

- ilmoittaa ohjattavalle pidemmistä poissaoloistaan, ohjaukseen vaikuttavista palvelussuhteen muutoksista ja kertoo millaisella aikataululla pystyy antamaan palautetta ja kommentteja gradutekstistä,
- kerää opiskelijoilta palautetta ohjausprosessista ja kehittää sen avulla ohjauksen käytäntöjä.

Ohjaus perustuu ohjaajan ja opiskelijan keskinäiseen yhteistyöhön sekä säännölliseen yhteydenpitoon. Yhdessä ohjaajan kanssa graduprosessi jäsennetään palasiksi. Gradu kannattaa mieltää yksittäisinä osina, ja keskittyä työskentelemään yhden osion parissa kerrallaan.

Tyypillistä on, että ohjaaja lukee osia gradusta ja kommentoi niitä sekä antaa neuvoja sisältöön ja rakenteeseen liittyvistä seikoista. Kun gradutyöskentely on tukevalla pohjalla, suurin osa yhteydenpidosta ohjattavan ja ohjaajan välillä on kätevää hoitaa sähköpostitse. Kasvokkaistapaamisen pohjana on hyvä olla opiskelijan tuottamaa tekstiä, gradun raakaversio tai gradun jokin osa, tai väliraportti, joka sisältää kirjoitetut osat ja vaikkapa ranskalaisin viivoin hahmotelman niistä osista, joita ei vielä ole kirjoitettu.

Ohjaajatapaamiseen on tärkeää tulla, jos gradu on jostain syystä jämähtänyt paikoilleen. Tapaamiseen kannattaa kuitenkin lähettää etukäteen ns. ongelmapaperi, jossa on gradun kirjoitettuihin osiin liitetty jäsennys siitä, minkälaisia pulmia etenemisessä on ilmennyt. Ohjaajalle on yleensä tärkeää, että hän voi pohtia gradun pulmakohtia etukäteen, koska niihin ei välttämättä ole valmiita ratkaisuja ja näin ohjaustapaamisesta saadaan eniten irti.

Tutkielman alkuvaiheessa tutkielmaseminaarilla ja seminaariryhmän yhteisellä työskentelyllä on keskeinen rooli työn hahmottamisessa ja tutkimusongelman muotoilussa. Seminaarissa kaikki ottavat vastuun toistensa työn edistämisestä ja tukevat toisiaan keskustelemalla ja kommentoimalla. Oppimista tapahtuu sekä omaa tutkimustyötä että muiden seminaarilaisten työn ongelmakohtia käsiteltäessä. Seminaarikeskusteluissa tieteellisen työn "käsiyöluonne" tulee selväksi ja konkreettiset tekemisen vinkit sekä ohjaajalta että muilta osallistujilta antavat vankan ymmärryksen siitä, miten tutkielma tehdään.

Mikäli opinnoissa on ollut pitkä tauko, kannattaa osallistua graduvauhditusseminariin tai käydä tutkielmaseminaari uudelleen. Mikäli pro gradu -tutkielma etenee loppuvaiheeseen tutkielmaseminaarin aikana, ohjaaja antaa seminaarista loppumerkinnän.

Tutkielmaseminaariryhmä voi jatkaa vertaisohjausryhmänä oma-aloitteisesti tai ohjaajan tuella myös tutkielmaseminaarin päätettyä. Gradutekstiä kannattaa luettaa mahdollisimman monella henkilöllä.

IV Graduprosessin ohjeellinen etenemiskaavio

Pro gradu -seminariin on hyvä tulla heti kandidaatintutkielman suorittamisen eli tutkimusprojektioipintojen jälkeen. Tällöin tutkimusprosessi on tuoreessa muistissa. Onnistunut aihevalinta tutkimusprojektioipinnoissa on tärkeää, sillä pro gradu -tutkielma on usein mielekästä tehdä samasta aiheesta. Usein kandidaatintutkielman yhteydessä tehty pienimuotoinen empiirinen tutkimus toimii pilottitutkimuksena. Se kertoo, miten tutkimuskysymykset on hedelmällistä asetella ja rajata sekä miten hyvin suunnitellut tutkimusmenetelmät toimivat. Kandidaatintutkielmaa voi suoraan hyödyntää pro gradu -tutkielmassa.

Tavoitteena on, että pro gradu -tutkielma valmistuu tutkielmaseminaarin kuluessa tai noin puolessa vuodessa seminaarin päätyttyä. Empiirisen tutkimusaineiston keruu suositellaan aloitettavaksi tutkielmaseminaarin 3. periodin aikana (ks. oheinen kaavio). Tutkielmaseminaarin aikana kannattaa panostaa siihen, että gradu on hyvässä vauhdissa seminaarin päätyttyä. Esimerkiksi sivuaineiden opintoja voi suorittaa myöhemminkin. Pro gradu -tutkielman tekeminen vaatii n. 5-6 kuukauden täysipäiväisen työpanoksen.

Gradun aikataulut - Graduprojekti

1. periodi

Tutkimusaiheen esittely

Tutkimusaiheen täsmentäminen

Tutkimuskirjallisuuden kartoitusta,
väliraportti

Tutkielman sisällysluettelon jäsenitys ja
osioiden aikataulut

2. periodi

Tutkimussuunnitelma

Kirjallisuuskatsaus

Täsmennetty aineistonkeruusuunnitelma

3. periodi

Aineiston keruun aloitus

Aineiston täsmennetty analyysisuunnitelma

4. periodi

Tutkielman jonkin osion kirjoittaminen
(esim. kirjallisuuskatsauksen jokin osuus, teorialukua,
metodilukua tai aineiston analyysilukua).

5. periodi

Tutkielman jonkin osion kirjoittaminen
(esim. kirjallisuuskatsaus, 1 luku, metodiluku tai
aineiston analyysilukua).

6. periodi

Tutkielman ensimmäinen versio valmis

Ensimmäisen version hiontaa ja
johtopäätösluvun hahmottelua

Johtopäätösluvun viimeistely, koko työn
viimeistely julkaisumuotoon

V Pro gradu -tutkielman tarkastusprosessi ja tutkielman arvosanan muotoutuminen

Tarkastusprosessi

Tutkielman ohjaaja päättää siitä, milloin pro gradu -tutkielma on valmis lähetettäväksi painoon ja jätettäväksi tarkastukseen. Tätä ennen ohjaaja on yleensä lukenut tutkielmasta ns. viimeistä edellisen version. Monesti gradun ensimmäiseen läpikirjoitettuun versioon tehdään vielä loppuhiontaa ennen kuin gradu on valmis painokuntoon. Ohjaajalta ei voi ennen tarkastusprosessia vaatia varmaa arviota siitä, millaiseen arvosanaan pro gradu -tutkielma tulee yltämään. Työnantajille gradun arvosana ei useinkaan ole kynnyskysymys, tärkeämpää työnantajan kannalta on, että prosessi on viety lävitse ja tutkinto on valmistunut. Arvosana ei myöskään aina ole ratkaisevassa asemassa, mikäli opiskelija haluaa hakeutua jatko-opintoihin. Tutkimusaiheen relevanssi laitoksen käynnissä olevan tutkimuksen kannalta, ohjaajan tieto siitä, miten hyvin opiskelija hallitsee tutkimusprosessin sekä hänen arvionsa opiskelijan valmiuksista jatko-opintoihin ovat keskeisiä.

Tutkielman tarkastaa kaksi tarkastajaa. Heistä toinen on oma graduohjaaja, joka tuntee opiskelijan työskentelyprosessin. Toiseksi tarkastajaksi pyritään saamaan henkilö, jolla on tutkimusalueen asiantuntemusta. Laitoksen johtaja tai professori, jolle tehtävä on delegoitu, nimeää tutkielman tarkastajat. Tarkastajana saa toimia henkilö, joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon tai sitä korkeamman tutkinnon. Gradun tarkastajat perustavat arvionsa laitoksen pro gradu -tutkielman arviointilomakkeesta ilmeneviin kriteereihin, joskin he voivat halutessaan kirjoittaa arvionsa vapaamuotoisesti. Tarkastajien tulee toimittaa lausuntonsa laitoksen kansliaan viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun tarkastusmääräys on allekirjoitettu.

Kypsyysnäyte

Kypsyysnäytteen tehtävänä on osoittaa, että opiskelija on perehtynyt tutkielman aihepiiriin ja että opiskelijalla on hyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Kypsyysnäytteeseen voi ilmoittautua sen jälkeen, kun gradu on jätetty tarkastettavaksi. Kypsyysnäyte kirjoitetaan pääsääntöisesti yleisinä tenttipäivinä ja siihen ilmoitaudutaan tenttikuoarella. Kypsyysnäytteen kysymykset laatii ja sen vastaanottaa tutkielman ohjaaja. Mikäli opiskelijan kandintutkielmaan liittyvä kypsyysnäyte on käynyt kielentarkastuksessa, pro gradu -tutkielmaan liittyvää kypsyysnäytettä ei enää tarkisteta kielen osalta.

Kypsyysnäyte on noin yhden konseptiarkin mittainen essee. Ohjaaja antaa valikoitavaksi kolme aihetta tutkielman pohjalta, joista valitaan yksi aihe. Seuraavan kypsyysnäytettä koskevat ohjeen ovat laatineet Tampereen yliopiston Kielikeskuksen kypsyysnäytteiden tarkastajat.

1. Valitse annetuista aiheista yksi. Kirjoita siitä selvällä käsialalla noin yhden konseptiarkin mittainen essee. Muista otsikko.

2. Kirjoituskoe ei ole muistikoe. Arvostelussa kiinnitetään huomiota kokonaisuuden ja kielen hallintaan.

3. Huolehdi siitä, että otsikko ja sisältö vastaavat toisiaan, että kirjoitus on rakenteeltaan jäsennelty ja yhtenäinen kokonaisuus ja että kappalejako on selvästi osoitettu.

4. Älä käytä kovin pitkiä ja koukeroisia virkkeitä. Tarkista, että sanajärjestyksesi on luontevaa suomea.

5. Kirjoita tutkielmasi asiatyylillä. Poista tarpeettomat muoti-ilmaukset. Älä kikkaile termillä; kohtuukäyttö on paras. Liika abstraktisuus on haitaksi.

Gradun arvosanan muotoutuminen

Tutkimusaiheen valinta ei itsessään vaikuta tutkielmasta saatavaan arvosanaan. Aihe vaikuttaa kuitenkin siihen, miten monipuolisesti opiskelija voi osoittaa osaamistaan eri alueilla (esimerkiksi teorianmuodostus, aiemmat aiheita koskevat tutkimukset, tutkimusmenetelmät). Ohjaaja selvittää opiskelijalle mahdolliset aiheeseen liittyvät rajoitukset.

Pro gradu -tutkielmien arvosanoista non sine laude approbatur ja cum laude approbatur edustavat hyvää keskitasoa. Non sinen ja cum lauden saaneet gradut ovat jo kiittäen hyväksytyjä tutkielmia. Magnan tutkielma on kiitettävä tutkielma. Korkein arvosana, laudatur, on äärimmäisen harvinainen. Eximian arvoisia graduja on vuosittain muutamia.

Pro gradu -tutkielman arviointialueet ja -kriteerit on selostettu liitteissä 1 ja 2.

Liite 1 Graduarviointilomake

TAMPEREEN YLIOPISTO

Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos

Pro gradu -tutkielman arviointi

Tutkielman tekijä:

Tutkielman nimi:

Tyyppi:

Pääaineen tutkielma

Sivuaineen tutkielma

<i>1. Aihepiiri ja tutkimusongelma</i>	1	2	3	4	5	6	7
- aiheen ja tutkimusongelman tieteellinen tai yhteiskunnallinen/käytännöllinen merkittävyys							
- aihevalinnan perustelu							
- tutkimusongelmien ja -näkökulman määrittely ja rajaus							

<i>2. Aihepiirin kirjallisuuteen perehtyminen</i>	1	2	3	4	5	6	7
- aiemman tutkimuskirjallisuuden esittely ja arviointi							
- lähteistön laajuus ja relevanssi							
- käsitteiden määrittelyn tarkkuus							
- teoreettisen viitekehyksen rakentaminen							

<i>3. Tutkimusmenetelmien hallinta</i>	1	2	3	4	5	6	7
- menetelmällisten ratkaisujen esittely ja perustelu							
- metodisen ratkaisun sopivuus suhteessa tutkimuskysymyksiin							
- tutkimusaineiston pätevyys, riittävyys ja luotettavuus							
- menetelmien hallinta ja analyysin laatu							
- luotettavuus- ja pätevyystarkastelut, tehdyn kriittinen arviointi							

4. Tulokset ja johtopäätökset	1	2	3	4	5	6	7
- tulosten esittely							
- taulukoiden, kuvioiden ja yhteenvedojen käyttö							
- tulosten tulkinta (suhteuttaminen aiempaan tutkimukseen ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen)							
- tulosten merkityksen tarkastelu (tieteellinen ja käytännöllinen merkittävyys)							

5. Tieteellinen ilmaisu ja esitystapa	1	2	3	4	5	6	7
- argumentointi, analyyttisyys							
- teorian ja empirian yhdenmukaisuus							
- tutkielman jäsentely ja etenemisen loogisuus							
- kieliäsu ja kielenkäyttö							
- lähdemerkintöjen huolellisuus ja työn viimeistely							

Yhteenveto	1	2	3	4	5	6	7
- tutkimusmenetelmien hallinta							
- perehtyneisyys aihepiiriin							
- valmius tieteelliseen ilmaisuun							

Arvosanaehdotus:

Allekirjoitus ja päiväys:

Nimen selvennys

Nimen selvennys

Liite 2. Pro gradu -tutkielman arviointiperusteet

TAMPEREEN YLIOPISTO

Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos

Pro gradu -tutkielmien arviointiperusteet

Yleisarvosanan määräytyminen

Tutkielman yleisarvosana perustuu aina kokonaisharkintaan. Tutkielman arvosana ei siis välttämättä ole arvion eri osioiden numeerinen keskiarvo. Tarkastuslausunnossa on mukana lyhyt sanallinen perustelu, josta ilmenee, mitä seikkoja on pidetty olennaisena arvosanan määräytymisen kannalta. Sanallisessa osiossa tuodaan myös tarvittaessa esille seikkoja, jotka eivät ilmene lomakkeen numeerisissa arvioinneissa (esimerkiksi tulosten sovellettavuus tai julkaistavuus). Pääosin sanallisen lausunnon tarkoituksena on kytkeä eri osioiden numeeriset arviot pro gradu -tutkielmien arvosanojen yleisiin arviointikriteereihin.

Arvosanojen muuntaminen numeeriseen asteikkoon

Alempi keskitaso

Approbatur = 1

Lubenter approbatur=2

Keskitaso ja hyvä keskitaso

Non sine laude approbatur= 3

Cum laude approbatur=4

Kiitettävä taso

Magna cum laude approbatur=5

Eximia cum laude approbatur= 6

Laudatur= 7

Arviointialueet

1. Tutkimusaihe, tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet, tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

- tutkimuksen aihevalinnan perustelut
- tutkimuksen tavoitteiden määrittelyn selkeys
- tutkimuskysymysten selkeä esiinkirjoittaminen ja muotoilun tarkkuus
- tutkimuksen tarkastelunäkökulman selkeä määrittely ja rajaaminen
- tarkastelunäkökulman ja ongelmanasettelun selkeys, mielekkäisyys ja loogisuus
- aiheen erityinen tärkeys tai aihevalinnan innovatiivisuus
- tutkimuskysymysten, kirjallisuuskatsauksen ja tulososion välisen suhteen selkeys.

2. Tutkimuksen perustuminen aihepiiriin kirjallisuuteen, käsitteiden määrittely ja teoreettinen viitekehys

- tutkimuksen kytkeminen aihepiiriin aiempaan tutkimukseen
- aihepiiriin aiemman tutkimuksen tuntemus, yhteenvedot alueen aiemmasta tutkimustiedosta
- valittujen tutkimusten osuvuus tutkimuskysymysten kannalta sekä niiden kytkeminen omaan tutkimusongelmaan
- keskeisten käsitteiden määrittelyn tarkkuus ja osuvuus
- alueen teoreettisten lähestymistapojen tarkastelu ja erittely
- viitekehysten valinnan perustelu
- viitekehysten rakentaminen aiempien tutkimusten pohjalta
- mahdolliset aiempien tulosten sekä viitekehysten nojalla esitetyt tutkimushypoteesit

3. Tutkimusmenetelmien käyttö

- menetelmien soveltuvuus tutkimusongelmaan vastaamiseen
- menetelmävalintojen perustelut
- tutkimusaineiston keruun menettelyjen raportoinnin tarkkuus
- tutkimusaineiston riittävyys ja luotettavuus ongelman kannalta, luotettavuuden kriteerien selkeä määrittäminen
- aineiston käsittelyn ja käytetyn analyysimenetelmän esittely
- analyysin läpinäkyvyys, selkeys ja luotettavuus
- analyysin kattavuus ja syvyys
- taulukoiden, kuvioiden ja yhteenvedojen käyttö tulosten esittämisessä
- tulosten luotettavuus- ja pätevyystarkastelut sekä tilastolliset merkitsevyytestit

4. Tulosten ja päätelmien esittäminen

- keskeisten tulosten nostaminen esille ja niiden tarkastelu suhteessa aiempiin tutkimuksiin
- tutkimuskysymyksiin vastaaminen
- tulosten luonteen tarkastelu (yllättävyys, uudet vs. odotetut tulokset)
- tulosten tulkinta ja niiden merkityksen erittely (tulosten mahdollinen tieteellinen uutuusarvo, merkitykset käytännön toiminnalle ja sen kehittämiseksi)
- tutkimuksen rajoitusten osoittaminen ja jatkotutkimuksen tarpeiden erittely
- menetelmäratkaisujen onnistuneisuuden arviointi

5. Tieteellisen esitystavan ja tutkimuskokonaisuuden hallinta

- kyky tieteelliseen argumentaatioon ja argumentoinnin vakuuttavuus
- kyky eritellä tutkimuskirjallisuutta analyttisesti
- teorian ja empirian välinen suhde
- hyvän tieteellisen tutkimustavan tuntemuksen osoittaminen
- eri tutkimusvaiheissa osoitettu tieteellinen mielikuvitus
- kirjoitetun kielen selkeys, sujuvuus, kieliopillinen virheettömyys, tieteellisen kielenkäytön hallinta
- lähdemerkintöjen (lähdeviitteet ja lähdeluettelo) korrektaus
- tutkielman rakenteen toimivuus ja loogisuus
- työn viimeistelyn taso (ulkoasu, kirjoitusvirheet)

Arvosanojen viitteellinen kuvaus

Improbatur (hylätty)

Hyväksytyltä pro gradu -tutkielmalta edellytetään, että kyseessä on ainakin jossain määrin toimiva tutkimuksellinen kokonaisuus, jossa on käytetty ainakin jonkin verran tieteellistä kirjallisuutta ja että jokin sen osa-alueista on hallittu.

Approbatur (hyväksytty)

Tutkielma on siinä määrin asiallisesti kirjoitettu, että se on hyväksyttävä akateeminen opinnäytetyö. Työ on kuitenkin kysymyksenasettelultaan vaatimaton tai epäselvä, tai työ on kokonaisuudessaan suppea. Tämän arvosanan saaneen opinnäytteen yleisiä piirteitä ovat:

- työssä ei juurikaan käydä läpi aiheeseen liittyvää aiempaa tutkimusta tai keskustelua
- taustoitus perustuu harvoin, pääosin suomenkielisiin lähteisiin, joita käytetään referoiden
- lähteet ovat pääosin muuta kuin tieteellistä kirjallisuutta, esimerkiksi oppikirjoja, lehtikirjoituksia tai ammatillisia tekstejä
- tutkimuksen käsitteistö, tutkimustehtävä ja -ongelmat jäävät määrittelemättä tai epäselviksi
- empiirinen aineisto on niukka tai sen hyödyntäminen suppeaa
- tuloksia ei juuri tulkita tai suhteuteta aihepiiriin kirjallisuuteen, johtopäätökset ovat niukat tai puuttuvat
- tieteellisen esitystavan hallinta on horjuvaa.

Lubenter approbatur (epäröimättä hyväksytty)

Tutkielma täyttää epäilyksettä opinnäytetoille asetetut kriteerit. Työ on asiallisesti tehty eikä sisällä vakavia puutteita, vaikka siinä saattaa olla muodollisia heikkouksia. Tämän arvosanan saaneen opinnäytteen yleisiä piirteitä ovat:

- tutkimuksen taustoitus on joko suppea ja yksipuolinen tai laaja ja rönsyilevä
- tutkimuksen suhde aiempaan aihepiiriin tutkimukseen jää löyhäksi
- referoidut tutkimukset eivät ole aihepiiriin kannalta relevantteimpia, tai ne jäävät irrallisiksi empiriasta tai liittyvät vain löyhästi tutkimusongelmaan
- käsitteiden määrittely on luetteloivaa
- menetelmäselostuksessa on aukkoja ja puutteita
- aineisto on puutteellisesti jäsennetty, analyysi ja tulosten esittely jäävät pintapuolisiksi tai vaille kytkentää aiempiin tutkimustuloksiin.

Non sine laude approbatur (ei ilman kiitosta hyväksytty, kiitoksin hyväksytty)

Tutkielma muodostaa toimivan kokonaisuuden ja on opinnäytetyönä ansiokas. Työ on kuitenkin suppeahko tai lähestymis- ja käsittelytavaltaan rutiininomainen. Tämän arvosanan saaneen opinnäytteen yleisiä piirteitä ovat:

- tutkielman aihe on tavanomainen tai paljon tutkittu, mutta selkeässä suhteessa aiempaan tutkimukseen
- tutkimuksen taustoituksessa on käsitelty tutkimusongelmaan liittyviä teorioita ja tutkimustuloksia, mutta hieman luettelomaisesti tai mekaanisesti
- taustoituksen rajaus saisi olla tiukemmin tutkimuskysymyksiin nivottu
- tutkimuksen lähtökohtia on selostettu ja tutkimuskysymykset on määritelty
- lähteet ovat pääosin asiaankuuluvia, mutta ne eivät ole kaikilta osin relevantteja tai joitakin olennaisia lähteitä puuttuu
- tutkimusmenetelmän hallinta on hyvää, mutta menetelmällisten valintojen raportoinnissa nojataan liiaksi metodikirjallisuuden referointiin tai aineiston käsittelyn ja analyysimenettelyn raportoinnissa on puutteita
- tulosten esittämisessä on kaavamaisuutta tai tulosten tulkinta jää hieman pinnalliseksi
- tulosten nivominen aiempaan tutkimukseen ja niiden kriittinen arviointi jää suppeaksi
- kielellisesti tutkielma on melko hyvä
- muotoseikoissa kuten rakenteessa ei ole vakavia puutteita.

Cum laude approbatur (kiitoksin hyväksytty)

Tutkielma muodostaa hyvän ja toimivan kokonaisuuden. Se on hyvin jäsennetty ja kirjoitettu, etenee loogisesti ja päättyy selkeisiin tuloksiin. Tieteellinen esitystapa on asiallista ja selkeää ja tutkimuskokonaisuuden hallinta on hyvää tasoa. Yleisiä tämän arvosanan opinnäytteen piirteitä ovat:

- tutkimuksen taustoitukseen on paneuduttu ja keskeisimmät aiheeseen liittyvät tutkimukset selostetaan hyvin

- tutkimuskysymykset on määritelty tarkasti ja tutkimuksen näkökulma ja rajaukset on selitetty
- tutkimuksen teoreettinen viitekehys on selitetty
- menetelmälliset valinnat on rapoitoitu hyvin
- analyysi ja tulokset on esitetty selkeästi ja asiallisesti
- johtopäätöksissä kerrotaan selvästi mikä on tulosten yhteys aiempaan tutkimukseen ja teoriataustaan
- kieli on hyvää ja tutkimus muodollisesti moitteeton.

Magna cum laude approbatur (suurin kiitoksin hyväksytty)

Tutkielma on keskimääräistä parempi tai laajempi. Tutkimuksella on saavutettu jollakin tutkimusprosessin osaluueella uutta tietoa tai työ osoittaa kykyä käsitellä tutkimuskohdetta tavallista asiantuntevammin ja laaja-alaisemmin. Yleisiä tämän arvosanan opinnäytteiden piirteitä ovat:

- tutkielma käsittelee kiinnostavaa, tärkeää tai uutta teema-alueetta, tai valittu näkökulma on kiinnostava (esimerkiksi tutkimusaihe on saatettu käsitteellistää uudella tavalla)
- tutkimustehtävä on tarkoin määritelty ja sidottu aiempaan tutkimukseen
- ongelmakokonaisuus on itsenäisesti hahmotettu ja kehitetty
- johdanto, teoreettinen viitekehys ja tutkimuksen kysymyksenasettelu osoittavat perehtyneisyyttä tutkimusalueeseen ja tutkimuksen taustoitusta yltää joiltakin osin aikaisemman tutkimustiedon synteesiin
- käytetyt käsitteet on määritelty selkeästi
- käytetty lähteistö on tieteenalan ja aiheen kannalta keskeistä
- lähteiden valinta ja käsittely yltää joiltakin osin kriittiseen tutkimusotteeseen
- tutkielma osoittaa hyvää menetelmien hallintaa
- tulosten tulkinta ja johtopäätökset ovat johdonmukaisia ja hyvin perusteltuja
- raportoinnin tieteelliset käytännöt ja muotoseikat ovat hallittuja
- kieli on hyvää ja työ on kokonaisuudessaan hiottu ja viimeistelty.

Eximia cum laude approbatur (erityisin kiitoksin hyväksytty)

Tutkielma on laadittu merkittävästä tai tavanomaista selvästi vaativammasta aiheesta.

Tutkimuskokonaisuuden hallinta on erinomaista tasoa. Työ on tutkimusotteeltaan innovatiivinen tai perustuu laajaan ja perusteellisesti analysoituun aineistoon. Tutkielma osoittaa itsenäistä ajattelua ja näkemystä. Tekijä kykenee ottamaan haltuunsa laajoja ongelma- ja asiakokonaisuuksia. Yleisiä tämän arvosanan opinnäytteiden piirteitä ovat:

- tekijä osoittaa syvällistä perehtyneisyyttä aihepiiriin tai tutkimusalueen teoriaperinteisiin
- tutkimuksen taustoitusta yltää aiemman tutkimustiedon synteesiin
- tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset on määritelty ja rajattu selkeästi ja perusteltu vakuuttavasti
- tutkimusmenetelmien hallinta on erinomaista
- aineiston analyysi ja tulosten tulkinta on oivaltavaa
- tutkimuksen tuloksia arvioidaan ansiokkaasti suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja tulosten arviointi ja pohdinta on johdonmukaista ja kriittistä
- tieteellisen esitystavan ja tutkimuskokonaisuuden hallinta on vakuuttavaa
- työ saattaa sisältää tuloksia, jotka voitaisiin työstää julkaistaviksi alan tieteellisessä lehdessä.

Laudatur (ylistäen kiittävä)

Tutkielma on poikkeuksellisen valmis tieteellinen työ, joka osoittaa itsenäistä, kriittistä ja innovatiivista tutkimusotetta. Tutkielmalla on menetelmällisiä tai teoreettisia erityisansioita. Yleisiä tämän arvosanan opinnäytteiden piirteitä ovat:

- tutkielma osoittaa tekijän syvällistä perehtyneisyyttä tutkimusalueeseen
- työssä on selkeästi ja eksplisiittisesti osoitettu sen merkitys oman tieteenalan kannalta
- tutkimuksen taustoitusta ja oma tutkimusongelma liittyvät toisiinsa saumattomasti
- tutkimuksen teoreettinen lähtökohta ja käsitteistö on taitavasti johdettu ja perusteltu

- tutkimusasetelma voi olla vaativa, mutta metodologiset analyysit ovat tästä huolimatta korkeatasoiset
- tutkimusmenetelmiä pystytään arvioimaan kriittisesti ja kehittämään
- tuloksilla on itsenäistä tieteellistä arvoa
- tulos- ja johtopäätösosio on monipuolinen, kriittinen ja uutta luova
- tutkielma ylittää uuden teorian kehittelyyn tulosten pohjalta
- kieli on tasokasta tieteellistä tekstiä
- tutkielma olisi julkaistavissa sellaisenaan tai lyhennettynä alan tieteellisenä julkaisuna.

Linkkejä

Graduttaja - Joensuun yliopiston opinnäytetöiden ohjausympäristö <http://graduttaja.joensuu.fi/>

Tieteellinen kirjoittaminen:

Kielijelppi - jelppiä akateemiseen viestintään (Helsingin yliopiston kielikeskus),

<http://www.kielijelppi.fi/tieteellinen-kirjoittaminen>

Johdatus tieteelliseen kirjoittamiseen,

http://users.tkk.fi/sopinto/johdatus_kurssit/tieteellinen%20kirjoittaminen_taija.pdf

Tieteellisen tekstin lukeminen:

Edwards, P.N (School of Information, U Michigan): How to read a book v4.0:

<http://www.si.umich.edu/~pne/PDF/howtoread.pdf>

Tampereen yliopiston opinnäytetyöryhmän muistio 2004

Sanna Talja

31.8.2009